

EMCDDA: 2004.gada ziņojums

narkotiku lietošana vēsturiski joprojām ir ļoti augstā līmenī, daudzas valstis ziņo par kokaīna patēriņa pieaugumu, aizvien vairāk cilvēku lieto kanabis un ekstazi, lai gan jāatzīmē, ka aina šajā ziņā ir diezgan nevienmērīga”.

Ekstazī Eiropā konkurē ar amfetamīnu - narkotiku nr.2

Dati liecina, ka dažās valstīs, piemēram, Čehijā, Vācijā, Īrijā, Nīderlandē, Portugālē un Lielbritānijā ekstazi sasniedz amfetamīnu kā izplatītāju narkotiku Eiropā pēc kanabis.

Esošie dati liecina par to, ka pēdējā laikā pieaug ekstazīnpatēriņš, tajā pašā laikā amfetamīna patēriņa aina nav vienmērīga.

0,5% - 7% no pieaugušajiem iedzīvotājiem (15-64) ir paēģinājuši ekstazi vismaz reizi mūžā, salīdzinot ar 0,5%-6% amfetamīna.

Apmēram divas trešdaļas ES valstu ziņo, ka pēdējā laikā ekstazi lieto vairāk, nekā amfetamīnu vecuma grupā no 15 līdz 34 gadiem. 5% līdz 13% jaunu vīriešu vecumā no 15 līdz 24 gadiem Čehijā, Spānijā, Īrijā, Latvijā, Nīderlandē un Lielbritānijā ir ziņojuši, ka pagājušajā gadā lietojuši ekstazi. Pētījumi skolās (15-16 gadīgo grupā) vairākās valstīs liecina, ka ekstazi un narkotiku lietošana paliek stabila un pat nedaudz samazinās.

2002.gadā Eiropā konfiscēja 86% no amfetamīna kopapjoma pasaulē. Pēdējo piecu gadu laikā būtisks amfetamīnu daudzums konfiscēts Lielbritānijā. Amfetamīnu tipa psihostimulatoru lietošana reti kļūst par iemeslu vērsties medicīnas iestādēs, izņemot 52% no narkoloģisko dispanseru kopapjoma Čehijā, 35% - Somijā un 29% - Zviedrijā.

Turpinājums 2.lpp

ES narkostratēģija 2005.-2012.g.

Eiropas Padome akceptēja narkotiku stratēģiju laika posmam no 2005.gada līdz 2012.gadam, un tā tiks iekļauta Hāgas programmā. Stratēģija būs galvenais instruments efektīvam pretspāram narkotiku lietošanai un narkotiku apgrozījumam, tā veicinās augsta veselības aizsardzības līmeņa nodrošināšanu un iedzīvotāju drošību. Eiropas Padome ierosināja Eiropas Komisijai iesniegt Padomei priekšlikumus Stratēģijas realizācijas plānam laika posmam no 2005. līdz 2008.gadam. Plāna pieņemšana paredzēta 2005.gada sākumā. Plāna izpildi vērtēs 2008.gadā.

★ ECAD JAUNUMI

ESPAD jauns pētījums

Pabeigts trešais jauniešu paradumu pētījums attiecībā uz alkoholu un narkotikām - Eiropas pētījums skolnieku vidē, ESPAD. Pirmais pētījums aptvēra 26 valstis 1995.gadā. Otrais - 30 valstis 1999. gadā. Piedāvājam pēdējā pētījuma rezultātus, kas notika 2003.gadā un aptvēra 35 valstis.

Dalībvalstis: Austrija, Beļģija, Bulgārija, Horvātija, Kipra, Čehija, Dānija, Igaunija, Farēru salas, Somija, Francija, Vācija (6 zemes), Grieķija, Grenlande, Ungārija, Islande, Īrija, Menas sala, Itālija, Latvija, Lietuva, Malta, Nīderlande, Norvēģija, Polija, Portugāle, Rumānija, Krievija (Maskava), Slovākija, Slovēnija, Zviedrija, Šveice, Turcija (6 pilsētas), Ukraina un Lielbritānija.

Turpinājums 3.lpp

Progresā pazīmes: samazinās narkotiku izraisīto nāves gadījumu skaits, jaunu HIV inficēšanās gadījumu skaits un heroīna lietotāju skaits. Taču aug bažas par citu narkotiku veidu lietošanu.

Eiropas narkotiku un narkoatkarības monitoringa centrs (EMCDDA), kas atrodas Lisabonā, ir laidis klajā 2004.gada ziņojumu par situāciju narkotiku jomā Eiropas Savienībā un Norvēģijā.

Iepazīstinot ar ziņojumu, Centra direktors Džordžs Estievenarts atzīmēja: "Ir pazīmes, kas liecina, ka sasniegts zināms progress samazinot smagākās narkotiku lietošanas sekas. Ir izdevies apstādināt un pavērst uz samazinājumu narkotiku izraisīto nāves gadījumu skaita pieauguma tendenci; daudzās valstīs stabilizējies heroīna patēriņš; dažās ES valstīs apstādināta HIV epidēmija narkotiku intravenozo lietotāju vidū. Tajā pašā laikā aizvien plašāk izplatās "kaitējuma mazināšanas" politika un praktiski visā Eiropā uzlabojas iespējas ārstēties no narkotiku atkarības."

"Tomēr," Dž.Estievenarts piebilda, "aizvien vēl pastāv risks, ka dažas no šīm pozitīvajām tendencēm var izrādīties īslaicīgas. Mēs esam nopietni nobažījušies par narkoepidēmijas iespēju dažās jaunajās ES valstīs. Mēs nedrīkstam aizmirst, ka

EMCDDA: 2004.gada ziņojums

Turpinājums no 1.lpp.

Eiropa, līdztekus Ziemeļamerikai un Āzijai, joprojām ir viens no lielākajiem reģioniem, kas ražo ekstāzi. Lielākās ražotnes Eiropā atrodas Beļģijā un Nīderlandē.

“Problemātiskās” narkotiku lietošanas mainīgā aina

“Problēmas” ar narkolietotājiem joprojām attīstās. Valstīs, kurās agrāk vislielākās problēmas radīja narkomāni, kas bija hroniski atkarīgi no opiātiem, šobrīd tiek fiksēts aizvien lielāks atkarīgo skaits no dažādu narkotiku tipiem un psihostimulātoriem. Piemēram, Vācija un Nīderlande ziņo, ka pieaug kreka lietotāju skaits, bet Spānijā un Itālijā – kokaīna lietotāju skaits.

Mazāk nekā viens procents pieaugušo (no 15 līdz 64 gadiem) būtu dēvējami par “problēmas” narkomāniem, un saskaņā ar ziņojumu tie ir 1,2 līdz 2,1 miljoni cilvēku. Šie rādītāji ir augstāki Dānijā, Itālijā, Luksemburgā, Portugālē un Lielbritānijā (6–10 gadījumi uz 1000 pieaugušajiem). Zemāki rādītāji ir Vācijā, Grieķijā, Nīderlandē, Polijā un Somijā (mazāk kā 4 gadījumi uz 1000).

Heroīna lietošana daudzās ES valstīs ir samērā stabila, un kopš 90.gadu sākuma tā lietotāju skaits ir samazinājies. Taču šī tendence var neatbilst jaunajās ES valstīs, par kurām dati ir visai ierobežoti. Saskaņā ar Centra aplēsēm Eiropā ir no 850 000 līdz 1,3 miljoniem narkomānu, kas narkotikas lieto intravenozi.

Neliels, bet būtisks narkotiku izraisīto nāves gadījumu samazinājums

Saskaņā ar ziņojumu pēdējo gadu laikā ES nedaudz samazinājies narkotiku izraisīto nāves gadījumu skaits. Tas samazinājies par 6%, proti, no 8838 cilvēkiem 2000.gadā līdz 8306 cilvēkiem 2001.gadā. Francija un Spānija ziņo, ka šī samazinājuma tendence vērojama jau kopš 90.gadu vidus, bet Vācijā, Grieķijā, Īrijā, Itālijā, Portugālē un Norvēģijā – pēc 2000.gada.

Centrs tomēr atzīmē, ka pārdozēšanas izraisīto nāves gadījumu skaits joprojām ir vēsturiski ļoti augstā līmenī, tāpēc šī tendence var izrādīties nestabila. Jaunajās ES valstīs vērojamas pazīmes, ka tuvākajos gados varētu pieaugt narkotiku izraisīto nāves gadījumu skaits.

Citi svarīgi jautājumi

- Visā Eiropā kopš 90.gadu vidus pastāvīgi pieaug visu veidu ārstēšana no narkoatkarības. Visizplatītākā ārstēšanas metode no opiātu atkarības ir aizvietojošā terapija. Jaunākie dati liecina, ka 1999.gadā 15 “vecajās” Eiropas Savienības valstīs aizvietojošo terapiju izmantoja 320 000 cilvēku, bet 2003.gadā – 410 000. Aizvietojošā terapija ir mazāk izplatīta “jaunajās” ES valstīs (izņemot Maltu un Slovēniju).

- Pateicoties pastiprinātai kontrolei pār profilaktisko programmu kvalitāti un monitoringu, vairākās ES valstīs – Čehijā, Spānijā, Īrijā, Lietuvā, Portugālē, Slovēnijā, Zviedrijā un Lielbritānijā – uzlabojas narkoprofilakse. Grieķijā, Portugālē un Zviedrijā profilakse izmanto mūsdienu teorētisko bāzi un ir stingri strukturēta, tas attiecas arī uz skolnieku profilakses programmām. Taču kopumā dati par profilaksi ES nav pietiekami. Nav attīstītas programmas specializētajām grupām, proti, programmas, kas būtu vērstas uz visievainojamākajām iedzīvotāju grupām. Ungārijā, Somijā un Zviedrijā šīm profilakses

aspektam pēdējā laikā tiek pievērsta aizvien lielāka uzmanība.

- Injekciju kabineti – telpas, kur narkomāni var ievadīt narkotikas higiēniskos apstākļos – funkcionē 39 pilsētas četrās valstīs – Spānijā, Vācijā, Nīderlandē un Šveicē. Ir dati, kas ļauj izdarīt pieņēmumu, ka šādu kabinetu esamība veicina kontakta nodibināšanu ar grūti sasniedzamām narkomānu grupām un viņu veselības risku, piemēram, pārdozēšanas, mazināšanu. Tomēr šādu kabinetu funkcionēšana ir pretrunīga un to likumība no starptautisko vienošanos viedokļa attiecībā uz narkotiku kontroli un ANO konvencijām ir apšaubāma.

Tendences

Specializētie narkoatkarības ārstēšanas centri daudzās ES valstīs ziņo par to, ka te palīdzību meklē aizvien vairāk kanabis lietotāju. Kanabis ir otrā narkotika pēc heroīna, no kuras atkarīgie narkomāni meklē palīdzību. Speciālā ziņojuma sadaļā “Kanabis problēmas kontekstā” analizēts augošais pieprasījums uz ārstēšanos no šīs pasaulē visizplatītākās narkotikas.

Mainīgie patēriņa paraugi: pieaug regulārā un intensīvā kanabis lietošana

Lielākā daļa kabanis lietotāju šo narkotiku lieto laiku pa laikam noptiektā laika periodā.

Taču ir dati, kas norāda, ka neliela, tomēr būtiska grupa, lielākoties jauni vīrieši, šo narkotiku lieto aizvien intensīvāk, un šī grupa skaitliski pieaug. Pēc aptuvenām centra aplēsēm ES aptuveni 3 miljoni cilvēku katru dienu varētu lietot kanabis.

Ziņojums rāda, ka tekošā kanabis patēriņa (pēdējās 30 dienas) vērtējums variē: 3-12% jaunu pieaugušo (15-34) un 1-7% visu pieaugušo (15-64), turklāt visaugstākie rādītāji fiksēti Čehijā, Spānijā, Francijā, Īrijā, Lielbritānijā. Aptuveni 0,9 – 3,7% jaunu pieaugušo ziņojuši par intensīvu kanabis lietošanu (katru dienu vai gandrīz katru dienu). Jaunu vīriešu vidū ikdienas patēriņa rādītāji varētu būt arī augstāki: ikgadējais pētījums par 17–19 gadus veciem jauniešiem Francijā liecina, ka katru dienu lieto 9,2% jauno vīriešu un 3,3% jauno sievietes.

Centram nav izdevies atrast striktu sakarību starp regulāru un intensīvu kanabis lietošanas pieaugumu un augošo pieprasījumu pēc ārstēšanās no atkarības.

Nacionālo narkostratēģiju novērtējums

Nacionālās narkostratēģijas ES kļūst aizvien kontrolējamākas. 22 valstīs, tai skaitā Norvēģijā, ir pieņemtas nacionālās narkostratēģijas un daudzas valstis īpašu uzmanību pievērš veicamo programmu efektivitātes un izmaksu aprēķināšanai.

Īpašā nodaļā ziņojums atzīmē, ka lielākā daļa valstu izvērtē programmu īstenošanas rezultātus, bet dažās valstīs – Spānijā, Francijā, Īrijā un Portugālē – ir gājuši tālāk un mēģina novērtēt programmu ietekmi uz narkosituāciju kā tādu.

Turpinājums 3.lpp

ESPAD jauns pētījums: svarīgi jautājumi

Turpinājums no 1.lpp.

Pētījums ir dalībvalstu neatkarīgu pētnieku grupu kopīgs projekts. 2003.gadā tika aptaujāti 100 000 skolnieku. Tāpat kā iepriekšējie pētījumi, aptaujas notika saskaņā ar vienotu metodoloģiju, nolūkā iegūt maksimāli salīdzināmus rezultātus. Dati tika savākti 2003.gada pavasarī noteiktā mērķa grupā – no 1987.gadā dzimušajiem skolniekiem. Tātad, aptaujas dalībnieku vecums informācijas vākšanas gadā bija 16 gadi.

Narkotikas

Lielākā daļa no tiem, kas ESPAD pētījumā ziņojuši, ka lieto narkotikas, ir lietojuši marihuānu vai hašišu. Tāpēc skolnieku skaits, kuri lietojuši kanabis, gandrīz pilnībā atbilst narkotiku lietošanas izplatībai.

Valsts, kurā rādītāji ir visaugstākie ir Čehija, kur 44% skolnieku lietojuši marihuānu vai hašišu. Augsti rādītāji ir arī Somijā, Īrijā, Menas salā, Šveicē un Lielbritānijā (38%-40%). 27%-32% – Beļģijā, Vācijā, Grenlandē, Itālijā, Nīderlandē, Slovākijā un Slovēnijā.

Viszemākais līmenis ir Grieķijā, Zviedrijā, Rumānijā un Turcijā (3%-7%). Šai grupai varētu pieskaitīt arī Farēru salas, Somiju un Norvēģiju (ap 10%).

Pēdējo 30 dienu laikā kanabis patēriņš norāda par regulāru narkotiku lietošanu. Vairākās valstīs viena piektā daļa no visiem aptaujātajiem par to ir ziņojusi, bet citās valstīs rādītāji ir daudz zemāki. Valstis ar visaugstākajiem lietošanas rādītājiem pēdējo 30

dienu laikā ir Čehija, Francija, Menas sala, Šveice un Lielbritānija (19%-22%).

Lielākajā daļā dalībvalstu kanabis vairāk lieto zēni, nevis meitenes. Tomēr Bulgārijā, Horvātijā, Grenlandē, Islandē, Īrijā, Krievijā (Maskavā), Slovākijā un Slovēnijā atšķirības dzimumu ziņā ir nebūtiskas.

Valstis, kurās vislielākais skolnieku skaits norādīja, ka lieto amfetamīnus, ir Igaunija, Vācija, Islande, Lietuva un Polija (5-7%). 13 valstīs mazāk nekā 1% ziņoja, ka lieto amfetamīnus. ESPAD skolnieki LSD lieto samērā reti. Vislielākie rādītāji konstatēti Čehijā un Menas salā, kur 5-6% ziņojuši, ka lieto LSD.

Ekstāzi ir otra izplatītākā narkotika pēc kanabis. Čehijā 8% lietojuši ekstāzi, Horvātijā, Igaunijā, Īrijā, Menas salā, Nīderlandē un Lielbritānijā – 5-7%.

Toksikomānija visplašāk ir izplatītā Grenlandē, kur 22% skolnieku to ir izmēģinājuši. Citas valstis, kur toksikomānija ir samērā izplatītā ir Kipra, Grieķija, Īrija, Menas sala, Malta un Slovēnija (15%-19%).

Vai narkotikas, nogalinot cilvēkus, glābj cilvēci?

Ar šādu nosaukumu ECAD Latvijas pārstāvniecība š.g. 10.novembrī organizēja Rīgas starpuniversitāšu konferenci – *Vai narkotikas, nogalinot cilvēkus, glābj pasauli?*

Konferencē ar referātiem un ziņojumiem piedalījās Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu un Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes, Rīgas Stradiņa universitātes Eiropas studiju fakultātes un Biznesa Institūta RIMPAK Livonija studenti. Konferencē studenti uzstājās tādās sekcijās kā:

- Narkotiskā situācija – bezdibeņa mala;
- Narkotisma mehānisms un cēloņi;
- Narkomāna portrets;
- Narkotisma novēršana – mīts vai realitāte.

Konferencē bija pārstāvēti vairāk kā

divdesmit referāti. Pēc sava

līmeņa, izpētes dziļuma, novatorisma pakāpes referāti bija dažādi, tomēr studentus vienoja kopējās pētnieciskās intereses.

Starp interesantākajiem, saistošākajiem un dziļāk izstrādātajiem studentu darbiem ir jāatzīmē Jura Tijas pētījums par *Plašsaziņas līdzekļiem kā narkokultūras aģentiem* (LU Sociālo zinātņu fakultāte) un Edgara Eihmaņa pētījums - *Hedonisms un narkotikas* (RSU Eiropas studiju fakultāte), Ingas Dīcmanes (LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte) analītiskais referāts – *Narkotisma pašreizējās tendences Eiropā un Latvijā*, Anša Valdovska (RSU Eiropas studiju fakultāte) apkopojums par narkotisko subkultūru, Evas Sārnes (RSU Eiropas studiju fakultāte) ziņojums - *Reliģija un narkotisms*.

Konferences dalībnieki secināja, ka šādas starpuniversitāšu konferences ir ļoti lietderīgas domu un pētniecisko prasmju apmaiņai, kā arī attīsta oratora prasmes. Tāpat studenti izteica apņēmību, ka arī turpmāk aktīvi pievērsīsies narkotisma izpētei.

EMCDDA...

Turpinājums no 2.lpp.

Šāda politiskā griba ir svarīgs priekšnoteikums faktos balstītai politikai un ir būtisks sasniegums. Tomēr praksē politikas ietekme uz narkosituāciju nevienā valstī netiek īstenota nepieciešamajā apmērā. Cēloņsakarības starp politiku un narkosituāciju ir grūti nosakāmas, jo kopējo ainu sarežģī dažādi sociāli ekonomiski un plaši sociāli faktori.

Eksperti un profesionāļi piekrīt tam, ka lai varētu izvērtēt ar zinātniskām metodēm, mērķiem ir jābūt skaidri formulētiem un rādītājiem jābūt viennozīmīgi izmērāmiem un jāpievieno praktiski indikatori rezultātu mērīšanai. Šāda indikatoru sistēma pagaidām ir ieviesta tikai Spānijā un Īrijā.

Eiropa ir viena no pasaulē vadošajām ekstazī ražotājām un importētājām

Eiropas Ministru padome akceptēja priekšlikumu pastiprināt to ķīmisko vielu importa kontroli, kuras varētu tikt izmantotas nelikumīgai narkotiku ražošanai, tai skaitā ekstazī ražošanai.

Pēdējo gadu laikā Eiropa, izmantojot ievestos prekursorus, ir kļuvusi par vienu no pasaulē vadošajām ekstazī ražotājām un importētājām. Paredzēto pasākumu mērķis ir samazināt nelegālai narkotiku ražošanai izmantojamo galveno izejvielu piegādes. Ekstazī ražošanai nepieciešamie prekursori Eiropas Savienībā nav pieejami, tādēļ tie tiek

importēti.

Regulēšana nozīmē ieviest noteiktu prekursoru autorizāciju, proti, visu importētāju reģistrēšanu un visu ievadamo prekursoru inventarizāciju nolūkā sekot to apgrozījumam Eiropas Savienībā.

/di-ve news

★ NEW ART

*He said – Do you have the inspiration?
She said – As if not!*

Vai Holande jau mostas?

Kamēr Kanāda apspriež pasākumus par turpmāku kanabis izplatīšanu valstī, kanādiešu paraugmodeļi šajā jomā – Holande – ir sākusi saprast, ka kaut kas jā dara, un jāmaina sava politika kanabis jomā. Jūsu uzmanībai piedāvājam dažus citātus no Nīderlandes veselības aizsardzības un sporta ministra, tieslietu ministra un iekšlietu ministra parakstītās vēstules, kas adresēta Nīderlandes parlamenta priekšsēdētājam:

“Kanabis ir bīstams veselībai”... “THK koncentrācijas pieaugums kanabis sastāvā un saikne starp kanabis lietošanu un psihiskiem traucējumiem ir pamats bažām”... “Valdība nevar ignorēt faktu, ka arī “kafejnīcas” šajā ziņā nav nevainojamas. Attiecībā uz narkopolitikas trešo momentu, proti, tiesiskās kārtības nodrošināšanu un narkonoziedzības izskaušanu, – pati kafejnīcu sistēma ir neapmierinoša.”... “Pastāv iekšēja pretruna: no vienas puses, sekojam narkotiku apgrozījumam, no otras puses, pieļaujam un paciešam noteiktu narkotiku daudzumu personiskajam vajadzībām”... “Ir acīmredzami, ka Holandes politikai attiecībā uz kanabis un vispār narkopolitikai kopumā draud diskreditācija”... “Ir svarīgi aizvien stingrāk ierobežot narkotiku tirdzniecību ielās, nakotūrismu, kā arī jāturpina samazināt kafejnīcu skaitu”.

/HNN

★ NEGOTIATIONS

*He said – Hit me with a good one!
She said – Only when you can admit the last one!*

Pēdējā pusgadsimta laikā Eiropas sabiedrība eksperimentēja un novērtēja gan ierobežojošas, gan liberālas attieksmes pret nelikumīgām narkotikām un narkomāniju rezultātus. Mūsu pārdomās par to mēs nonākam pie narkotiku lietošanas noraidījuma. Mūsu dzīvojamo rajonu labkājībai.

ECAD ECAD is Europe's leading organisation promoting a drug free Europe and representing millions of European citizens. Drug dealing and drug abuse cause enormous problems in Europe. Nations and their citizens are affected by the consequences of drug abuse. ECAD member cities work to develop initiatives and efforts against drug abuse supporting the United Nations Conventions which oppose legalisation and promote policies to eradicate drug abuse worldwide. Has your city joined ECAD?

European Cities Against Drugs
ECAD, Stadshuset
105 35 Stockholm, Sweden
Tel. +46-8-5082 93 62 Fax +46-8-5082 94 66
e-mail: ecad@ecad.net www.ecad.net

ECAD Regional office in Russia www.ecad.ru
zazulin@ecad.ru Phone +7-812-328 96 65

ECAD Regional office in Latvia
vilnis.kipens@kurzeme.rcc.lv
Phone +371-7037330 Fax +371-7037331